

ПРАВОВІ ЗАСАДИ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2022.02.003>

УДК 347.78

Володимир Удовик,

<https://orcid.org/0000-0001-7749-8095>,

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник,

директор Фонду Президентів України,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

e-mail: udovyk@nbuv.gov.ua

Лариса Литвинова,

<https://orcid.org/0000-0002-5802-3681>,

кандидатка наук із соціальних комунікацій,

завідувачка сектору з охорони інтелектуальної власності відділу науково-методичної роботи,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

e-mail: nbvtender@ukr.net

Зінаїда Пономаренко,

<https://orcid.org/0000-0002-1782-8985>,

молодша наукова співробітниця сектору з охорони інтелектуальної власності

відділу науково-методичної роботи,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

e-mail: zinaida8591@ukr.net

Питання про повторне використання творів образотворчого мистецтва статусу суспільного надбання галерей, бібліотек, архівів і музеїв (GLAM) в аспектах європейської реформи авторського права

Мета роботи – вивчення законодавчого процесу і розкриття особливостей юридичної концепції нормативної бази Європейського Союзу, зокрема Директиви DSM, ст. 14, що стосується творів із категорії суспільного надбання у контексті питання збереження та використання культурної спадщини в секторі GLAM на фоні сучасної технологічної демократизації та відкритості. **Методи дослідження.** Для досягнення поставленої мети застосовувався комплекс загально-наукових підходів – теоретичних (аналіз, узагальнення, синтез) та емпіричних (огляд електронних джерел, вивчення результатів діяльності) методів дослідження. **Наукова новизна** полягає у визначенні ефективних підходів до імплементації положень Директиви DSM щодо захисту та доступу до суспільного надбання в установах культурної спадщини у національні законодавства країн Європейського Союзу, шляхів створення узгодженого режиму правового сприяння щодо збереження та доступу до цих творів, підвищення рівня правової безпеки для сектору GLAM при виконанні своїх функцій. **Висновки.** Директива DSM, зокрема її ст. 14, яка покликана встановити ефективні заходи для доступу та повторного використання суспільного надбання, не гарантує права користувачів на вільне використання будь-яких матеріалів, отриманих у результаті точного відтворення творів або інших об'єктів, що охороняються, оскільки вона застосовується тільки до творів образотворчого

мистецтва і вимагає, щоб ці твори більше не охоронялися авторським правом і були виведені із суспільного надбання. Реалізація цих правил не дозволяє сектору GLAM встановлювати додаткові режими прав на відтворення колекцій суспільного надбання, але не обмежує отримання установами доходів за рахунок комерційного використання.

К л ю ч о в і с л о в а: суспільне надбання, культурна спадщина, сектор GLAM, Директива (ЄС) 2019/790 про авторське право і суміжні права на єдиному цифровому ринку.

Актуальність теми дослідження. Впродовж усієї датованої історії людства галереї, музеї, бібліотеки та архіви (нині об'єднані під загальним терміном GLAM) у різних їх формах чи масштабах були основними зберігачами культурного спадку та наукового доробку поколінь і сьогодні залишаються такими. Ці складники визначають цивілізаційну зрілість суспільства, яка реалізується через його турботу про збереження та примноження накопиченого багатства, про передачу його наступним поколінням. Тільки сприймаючи і вибираючи цю інформацію, відчувачи зв'язок минулого, сьогодення та майбутнього, людство зможе осмислити неоднозначні виклики сучасного, знайти свій шлях у завтрашній день і продовжити удосконалюватись, прогресувати в матеріальному світі та рости духовно.

GLAM за визначенням повинні бути відкриті суспільству у головних своїх функціях. Так, сьогодні способи запису інформації набули великої кількості нових форм, які полегшують їх зберігання та передачу. І оскільки інститути GLAM не мають ніяким чином протистояти технічному прогресу, перед ними постає найголовніше завдання – через відтворення об'єктів свого зберігання в Інтернеті, переміщення в цифровий і мережевий простір – стрімке входження в інфосферу, де діють зовсім інші закономірності. Принципова відкритість та інклюзивність цієї інфосфери надає закладам культурної спадщини, таким як GLAM безпрецедентні можливості для охоплення нових користувачів.

Враховуючи велике значення сектору GLAM у підтримці суспільного надбання від імені громадян, вони повинні дотримуватися визначених загальних принципів. Ці принципи необхідні для збереження чіткого розуміння суспільного надбання і забезпечення продовження його функціонування в технологічному середовищі мережевого інформаційного суспільства.

Аналіз досліджень та публікацій. Ще у 2002 р. ЄС почав втілювати політику відкритої культури [23]. З тих пір Європейська Комісія постійно підтримувала тезу про те, що матеріали, які є суспільним надбанням, повинні залишатися в суспільному надбанні після оцифрування на підставі різних офіційних документів та ініціатив. До таких заходів належать: фінансування Європейською Комісією і координування Фондом відкритих знань OpenGLAM [1]; ініціатива Європейської Комісії «Електронні бібліотеки» (2005); запуск Europeana (2008); Рекомендації комісії ЄС від 27 жовтня 2011 р. щодо оцифрування і онлайн-доступу культурних матеріалів і збереження в цифровому вигляді (2011/711/EU) [6]. Крім того, комісія ЄС у 2019 р. вирішила прийняти Creative Commons як відкриту ліцензію відповідно до політики повторного використання Європейської Комісії. Зокрема, для всього контенту було прийнято міжнародну публічну ліцен-

зію Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) та Creative Commons (CC0 1.0) для необроблених даних, метаданих або інших документів порівняльного характеру, які поширюються відповідно до положень акту про передачу загального суспільного надбання [5].

Незважаючи на послідовну відкриту позицію Європейської Комісії, в звітах, які держави-члени ЄС подають кожні два роки про виконання Рекомендацій 2011 р., відзначалися численні перешкоди для публікації матеріалів, підкреслювалось, що відкриті колекції, як і раніше, є швидше винятком, ніж правилом. «Нав'язливе нанесення водяних знаків на матеріали, які є суспільним надбанням, часто залишається проблемою так само, як і заходи захисту з низькою роздільною здатністю або візуальні ефекти, а також заборона на відтворення або використання таких матеріалів з іншою некомерційною метою (наприклад, на підставі правил захисту культурної спадщини)» [7].

Ці звіти та інші офіційні програмні документи незмінно підкреслюють необхідність більшої правової визначеності щодо прав інтелектуальної власності на оцифровані матеріали, включаючи метадані та права фотографів, які мають першорядне значення для гармонізації умов доступу до матеріалів, що є суспільним надбанням.

Крім того, поширилась практика вимоги авторських прав на неоригінальні репродукції творів, що є суспільним надбанням. Упродовж деякого часу були відсутні обов'язкові юридичні повноваження щодо того, чи є репродукції творів суспільного надбання, такі як фотографії картин суспільного надбання, досить оригінальними для надання їм власного авторського права. Через це установи GLAM змогли побудувати бізнес-моделі, засновані на заяві про авторські права на репродукції, що є суспільним надбанням, і стягування з користувачів плати за використання зображення. А це призводить до виключення доступу суспільства до творів мистецтва, які не захищені авторським правом, і суперечить логіці закінчення терміну дії авторських прав і переходу творів у суспільне надбання. На практиці це призвело до того, що іспанські музеї заявили про авторські права на картини голландських майстрів, які померли 350 років тому, а німецькі музеї подали до суду на Wikipedia за розміщення репродукцій творів суспільного надбання в рамках Wikimedia Commons. У 2018 р. суд вищої інстанції Німеччини (Bundesgerichtshof, BGH) ухвалив, що фотографії картин або інших двовимірних творів регулярно (regelmäßig) підлягають охороні як прості фотографії відповідно до ст. 72 Закону Німеччини про авторське право (UrhG), тобто незалежно від того, чи захищено сфотографований твір авторським правом, чи він уже став суспільним надбанням. Ст. 72 німецького закону про авторське право визнає право, пов'язане з авторським правом, на неоригінальні «прості» фотографії [15]. Це суміжне право не гармонізоване законодавством ЄС, але прямо дозволене відповідно до статті 6 Директиви 2006/116/ЄС («Держави-члени можуть передбачити охорону інших фотографій») [9]. Оскільки достовірні фотографічні репродукції картин із суспільного надбання не відповідають стандарту ЄС щодо захисту авторських прав і BGH визнав захист суміжних прав відповідно до німецького законодавства [3].

Хоча на перший погляд здається нелогічним, що установи культурної спадщини повинні мати можливість контролювати права на твори мистецтва давно померлих художників, такі претензії мають під собою основу у чинному законодавстві. Загалом для того, щоб твір було захищено авторським правом, він має бути «власним інтелектуальним твором автора». Однак є ще одна категорія авторсько-подібних прав (так званих «суміжних прав»), які існують у низці держав-членів ЄС. Ці схеми надають виняткові права творцям фоторобіт, які відповідають критерію оригінальності, необхідному для отримання захисту авторських прав. Суміжні права виникають навіть тоді, коли репродукція є не що інше, як точна фотографічна копія твору. У випадках, коли авторське право захищає оригінальні твори мистецтва, ці суміжні права захищають прості копії.

Оскільки установи сектору GLAM почали розміщувати твори зі своїх колекцій в Інтернеті, практика використання суміжних прав для обмеження повторного використання неоригінальних репродукцій творів, які є суспільним надбанням, стала суперечливою. І Маніфест суспільного надбання (<https://publicdomainmanifesto.org/manifesto/#en>), і Європейська хартія суспільного надбання (<http://www.publicdomaincharter.eu/>) визнали, що для забезпечення здорового та процвітаючого суспільного надбання оцифрування твору, який є суспільним надбанням, не повинно повертати цей твір до статусу захищеного та непридатного для повторного використання. Існує небезпека підризу суспільного надбання, центрального принципу авторського права. Суспільне надбання має бути доступне кожному для використання в будь-яких цілях: для створення нових культурних цінностей, нових знань тощо. У той час, як переважна більшість установ сектору GLAM завжди діяли в дусі розширення суспільного надбання і робили репродукції творів суспільного надбання доступними без будь-яких обмежень на повторне використання, невелика кількість установ держав-членів ЄС, де дозволяють охорону оригінальних репродукцій творів, що є суспільним надбанням, продовжують претендувати на права таких репродукцій.

Із погляду користувачів, які намагалися визначити статус авторських прав на репродукції творів, які є суспільним надбанням, зрозуміти такий правовий стан речей було важко. Якщо твори одного і того ж автора можуть охоронятися правами, подібними до авторського права, в одній державі-члені ЄС, але можуть перебувати в суспільному надбанні в іншій, правова визначеність при використанні репродукцій в Інтернеті та за кордоном відсутня. Таким чином, узгодження статусу авторського права на ці репродукції в кожній країні ЄС було необхідно для захисту права користувачів використовувати твори образотворчого мистецтва, які стали суспільним надбанням.

Мега дослідження – вивчення законодавчого процесу і розкриття особливостей юридичної концепції нормативної бази Європейського Союзу, зокрема Директиви DSM, ст. 14, що стосується творів із категорії суспільного надбання у контексті питання збереження та використання культурної спадщини в секторі GLAM на фоні сучасної технологічної демократизації та відкритості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Директивою (ЄС) 2019/790 Європейського парламенту і Ради від 17 квітня 2019 р. про авторське право і суміжні права на єдиному цифровому ринку (Директива DSM) було запропоновано ст. 14 як поправку до законодавчого процесу з метою покращення збереження культурної спадщини, спираючись на правову концепцію суспільного надбання. Її мета полягає в гарантуванні, що твори образотворчого мистецтва, які перебувають у суспільному надбанні в аналоговій формі, залишаються у суспільному надбанні і у цифровій формі, не надаючи авторсько-правову охорону точним відтворенням таких творів. Відтворення образотворчих творів, які перебувають у суспільному надбанні, відповідно до ст. 14 Директиви DSM, може бути захищене авторським правом лише у тому випадку, якщо вони самі відповідають порогу оригінальності. Обґрунтування цього положення пояснюється в п. 53 Преамбули Директиви DSM, оскільки «закінчення терміну охорони твору тягне за собою перехід цього твору в суспільне надбання» та «поширення точних репродукцій творів, що знаходяться в суспільному надбанні, сприяє доступу та популяризації культури, а також доступу до культурної спадщини», тоді як у цифровому середовищі «охорона таких репродукцій авторським правом або суміжними правами несумісна із закінченням терміну дії авторсько-правової охорони творів» [12]. Фактично ст. 14 Директиви DSM скасовує рішення Німеччини, в якому визнаються заходи захисту суміжних прав, і виключає визнання аналогічних прав у засобах масової інформації для відтворення іншими державами-членами ЄС.

Ця стаття визначає, що «після закінчення терміну охорони твору образотворчого мистецтва будь-який матеріал, отриманий у результаті відтворення цього твору, не підлягає авторському праву або суміжним правам», крім випадків, коли матеріал, отриманий у результаті цього акту відтворення, «є оригінальним у тому сенсі, що він є власним інтелектуальним твором автора» [12]. Таке формулювання ст. 14 є дещо незграбним оскільки, з одного боку, в суворих умовах авторського права, просте відтворення не визнається власним інтелектуальним твором автора, а з іншого боку, як тільки створено власний інтелектуальний твір автора, охорона авторського права надається відповідно до самого формулювання цієї статті.

Зрозуміло, мається на увазі, що після закінчення терміну дії авторських прав на твір образотворчого мистецтва його можна не тільки відтворювати або використовувати без згоди автора, оскільки цей твір перебуває у суспільному надбанні, але, крім того, жодні виняткові права не поширюються на будь-яку копію твору, що перебуває у суспільному надбанні, за винятком випадків, коли відтворення є власним інтелектуальним твором його автора.

За визначенням CJEU (Court of Justice of the European Union – Суд Європейського Союзу), «для того, щоб інтелектуальний твір вважався авторським, він має відображати особистість автора, що має місце у тому випадку, якщо автор зміг висловити свої творчі здібності у створенні твору шляхом вільного та творчого вибору» [4]. Крім того, в п. 53 Преамбули Директиви DSM вказується, що «точне відтворення» творів образотворчого мистецтва не слід розглядати як власний інтелектуальний продукт авторів такого відтворення.

Директива DSM не визначає, що таке твір образотворчого мистецтва. Це викликає сумніви щодо застосування ст. 14 до відтворення творів дизайну, архітектури та карт, які також віднесені до творів образотворчого мистецтва в законодавствах деяких держав-членів ЄС. Визначення творів образотворчого мистецтва згадується в Директиві 2012/28/ЄС щодо деяких дозволених видів використання сирітських творів [11]. Зокрема, п. 3 Додатку до цієї Директиви покликається на джерела для перевірки статусу твору як сирітського та вказує, що твори образотворчого мистецтва включають «образотворче мистецтво, фотографію, ілюстрацію, дизайн, архітектуру, ескізи останніх творів та інші подібні твори, які містяться у книгах, газетах та журналах чи інших творах». Обов'язкового автономного переліку категорій, які слід розглядати як «твори» або «твори образотворчого мистецтва» не містять жодна Директива ЄС. Замість використання терміна «образотворче мистецтво» у ст. 2 (1) Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Бернська конвенція) перераховано різні об'єкти, які належать до цієї категорії (малюнки, твори живопису, архітектури, скульптури, гравюри і літографії). Крім того, «фотографічні твори» наводяться в Бернській конвенції як окрема категорія творів, як і «твори прикладного мистецтва», «карти», «замальовки» та «тривимірні твори, що належать до архітектури». У будь-якому разі, Бернська конвенція вказує, що термін «твори образотворчого мистецтва» не слід тлумачити надто вузько. Більше того, розуміння «творів образотворчого мистецтва» у вузькому сенсі виключає фотографічні твори, технічні креслення та карти, захищені авторським правом, зі сфери застосування ст. 14. Наслідком такого вузького розуміння поняття «твори образотворчого мистецтва» буде те, що виняткові суміжні права відповідно до національного законодавства, як і раніше, можуть поширюватися на точні репродукції фотографій, що є суспільним надбанням, старих карт тощо. Однак такий результат не відповідав би меті статті 14, як пояснюється в п. 53 Преамбули Директиви DSM, в якій наголошується на популяризації культури, а також на доступі до культурної спадщини.

У законодавстві ЄС про авторське право на відтворення передбачає «виключне право дозволяти або забороняти пряме чи непряме, тимчасове чи постійне відтворення будь-якими засобами та у будь-якій формі, повністю чи частково» (ст. 2 Директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію деяких аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві – Директиви InfoSoc) [9]. У той же час ст. 1(4) Узгодженої заяви щодо Договору ВОІВ з авторського права, ухваленої Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р., вказується, що «право на відтворення, викладене у статті 9 Бернської конвенції, та винятки, дозволені відповідно до неї, повністю застосовуються у цифровому середовищі, зокрема, до використання творів у цифровій формі» [21]. Вищезгадані статті гармонізували право на відтворення, включаючи цифрову практику. У ст. 14 Директиви DSM прямо підкреслюється значення цифрового середовища для акту відтворення, оскільки вона стосується будь-якого матеріалу, отриманого в результаті акту відтворення, що, мабуть, передбачає подальше розширення та посилення відкритого доступу до результатів відтворення.

Якщо звернутися до п. 53 Преамбули Директиви DSM, стає зрозумілим, що відтворення твору має бути «точним». Тобто, ст. 14 Директиви DSM також застосовуватиметься до точних (іншими словами, нетворчих) відтворень фотографічних творів, що є суспільним надбанням, дизайнерських творів (творів прикладного мистецтва) та карт, за умови, що їхня мета – просто точно відтворити початковий об'єкт, про який йде мова, а не перетворити його будь-яким творчим способом.

Ще одне питання полягає в тому, які права (авторське право чи суміжні права) стосуються ст. 14 Директиви DSM. Оскільки, відповідно до ст. 14 Директиви DSM, авторське право виникає щодо відтворення творів суспільного надбання, яке є власним інтелектуальним твором автора, то, якщо держава-член ЄС не надає відповідно до свого національного законодавства авторсько-правову охорону творам, які не є інтелектуальним твором їхніх авторів, ст. 14 Директиви DSM переважно, якщо не виключно, зачіпає суміжні права. Найважливішим із таких суміжних прав є суміжне право на неоригінальні фотографії і, зрештою, на неоригінальні кадри з фільмів, що передбачено національним законодавством деяких держав-членів ЄС (наприклад, у § 72 Закону про авторське право Німеччини). Крім того, згідно з формулюванням, ст. 14 Директиви DSM може також застосовуватися до інших суміжних прав, наданих національним законодавством, навіть якщо ці права (ще) не гармонізовані законодавством ЄС, наприклад, права на неоригінальні аудіовізуальні записи. Тому такі права, коли вони існують у національному законодавстві, не повинні застосовуватися до точного відтворення.

Європейська Комісія у своєму пресрелізі до Директиви DSM зазначила, що «коли твір мистецтва більше не захищено авторським правом, наприклад, стара картина, він стає суспільним надбанням. У такій ситуації кожен повинен мати право створювати, використовувати та ділитися копіями цієї роботи. <...> Завдяки цьому положенню всі користувачі зможуть поширювати в Інтернеті з повною юридичною визначеністю копії творів мистецтва, які знаходяться у відкритому доступі. Наприклад, будь-хто зможе копіювати, використовувати та ділитися в Інтернеті фотографіями картин, скульптур і творів мистецтва суспільного надбання, коли знайде їх в Інтернеті та повторно використовувати, у тому числі з комерційною метою або завантажувати у Вікіпедію» [22].

Ст. 14 Директиви DSM підвищує рівень правової безпеки для установ GLAM, коли вони у своїй діяльності для збереження культурної спадщини використовують твори образотворчого мистецтва, які є суспільним надбанням, оскільки точні репродукції таких творів іноді користуються захистом суміжних прав, навіть якщо вони відповідають необхідному визначеному авторським правом порогу оригінальності. Ст. 14 дозволяє бібліотекам та іншим установам культурної спадщини робити образотворчі твори зі своїх колекцій (які знаходяться у суспільному надбанні) доступними в Інтернеті та цифровому форматі, не побоюючись, що такі твори доведеться видалити. Це – перший крок на шляху до створення нормативного режиму, який ефективно забезпечить збереження європейського суспільного надбання. За своїм характером Директива DSM

вимагає транспонування (формального переносу до національного законодавства) та імплементації (фактичної реалізації, тобто фактичного та належного застосування розглянутого законодавства) у правових системах окремих держав-членів ЄС. Крайній термін транспонування для держав-членів ЄС було встановлено на 7 червня 2021 (ст. 29 Директиви DSM), при цьому тільки три держави-члени ЄС змогли повністю транспонувати Директиву DSM вчасно (Нідерланди, Угорщина та Німеччина) [13].

Незважаючи на те, що ст. 14 є одним із найбільш недвозначних положень Директиви DSM, у GLAM все ще є деяка свобода дій, щоб спробувати забезпечити найкраще виконання цього положення. Хоча ст. 14 Директиви DSM прямо застосовується тільки до творів образотворчого мистецтва, ніщо не заважає державам-членам застосовувати більш широке положення, що охоплює будь-які типи творів. В іншому випадку матеріали, отримані в результаті відтворення книги, малюнка, нот, рукопису, карти або інших важливих творів суспільного надбання не підпадають під дію ст. 14 Директиви DSM. Це також стосується не всіх творів образотворчого мистецтва – тільки тих, на які закінчився термін дії авторських прав. Це означає, що на репродукції творів мистецтва, які охороняються авторськими правами, ст. 14 Директиви DSM не поширюється. Загалом, ст. 14 Директиви DSM сформульована досить широко – вона передбачає неминучу зміну технологій та засобів масової інформації. Це сильна сторона, враховуючи, що ця стаття застосовується до «будь-якого матеріалу, отриманого в результаті акту відтворення». Наприклад, це можуть бути метадані, програмний код, необроблені дані 3D-сканування або цифрової фотографії, а також будь-які матеріали, створені за допомогою технологій майбутнього незалежно від формату. Таке перенесення ст. 14 в широкому сенсі ще більше поліпшить збереження культурної спадщини, оскільки проблема присвоєння творів, що є суспільним надбанням, і захисту неоригінальних репродукцій, безумовно, не обмежується тільки образотворчими творами.

Реалізація ст. 14 Директиви DSM означатиме, що держави-члени ЄС повинні або видалити або обмежити чинні положення про суміжні права у своїх національних законах про авторське право. Як саме вони цього досягнуть, залежатиме від кожної держави-члена ЄС. Це може бути відносно проста операція: перенести цю статтю дослівно та поширювати це положення на всі твори, які є суспільним надбанням, але є низка питань, які потребують особливої уваги. Зокрема, національні закони можуть по-різному регулювати поняття «твір образотворчого мистецтва» у різних державах-членах ЄС, що може викликати проблеми при транскордонному обміні. Є і такі держави-члени ЄС, які взагалі не вживатимуть жодних дій. Наприклад, імплементаційний закон Нідерландів не транспонує ст. 14 Директиви DSM, а у пояснювальній записці йдеться: «Стаття 14 повністю відповідає чинному законодавству і, отже, не вимагає транспонування». В ірландському тексті транспонування не згадується положення про суспільне надбання Директиви DSM, оскільки Закон Ірландії про авторське право не визнає захисту суміжних прав [14].

Під час неофіційних слухань XIV Постійного комітету з політики Європейського Союзу з квітня по червень 2020 р. установи культурної спадщини та асоціації громадянського суспільства Італії вимагали широкої та гармонізованої імплементації всіх обов'язкових винятків, передбачених Директивою DSM (наприклад, інтелектуальний аналіз тексту та даних, цифрова та транскордонна навчальна діяльність, твори, що вийшли з обігу), а також ефективної реалізації принципу захисту суспільного надбання, як зазначено у ст. 14. Після слухань було запропоновано низку поправок до ст. 9 Європейського закону про делегування (що стосується реалізації Директиви DSM)¹, але зрештою більшість із них було відкликано, і лише деякі було замінено необов'язковими пропозиціями. Ст. 9 Імплементаційного закону містить принципи перенесення лише статей 3, 5, 8, 10, 15, 16, 17, 20 та 22 Директиви DSM [18]. Як наслідок, Імплементаційний закон не включає транспонування ст. 14 про охорону суспільного надбання – незважаючи на те, що італійське законодавство передбачає низку норм різного характеру щодо обмеження використання зображень, що відтворюють культурну спадщину у суспільному надбанні, як у вигляді суміжних прав (Закон Італії про авторське право L. n. 633/1941, ст. 87–88) [17], так і у вигляді інших видів обмежень (Італійський кодекс культурної спадщини 42/2004, ст. 108) [8].

У Словенії процес реалізації Директиви DSM розпочався у березні 2020 р., коли Міністерство економічного розвитку та технологій закликло зацікавлені сторони надати письмові матеріали про те, як найкраще реалізувати Директиву DSM, які потім було опубліковано в Інтернеті [20]. У цьому процесі брали участь багато громадських інституцій Словенії: науково-дослідні інститути, освітні установи, GLAM. У своїх коментарях заклади культурної спадщини наголосили на важливості ст. 14 для захисту суспільного надбання та закликали до реалізації, яка охоплює всі види творів, а не лише творів образотворчого мистецтва. Зацікавлені сторони досі не заперечували таку позицію щодо реалізації ст. 14, що може свідчити про те, що у Словенії існує високий рівень поінформованості про важливість творів суспільного надбання для збереження культурної спадщини та те, що широке застосування ст. 14 бажане та необхідне для того, щоб установи сектору GLAM могли належним чином виконувати свої функції щодо збереження культурної спадщини. Хоча ще потрібно побачити, який шлях обере словенський законодавець, щоб забезпечити широкий і надійний захист зацікавлених сторін, при реалізації ст. 14 Директиви DSM [19].

Серед держав-членів ЄС, які повинні виконувати ст. 14 Директиви DSM, зустрічаємо два різні підходи до реалізації цього положення.

Так, у проєкті уряду Німеччини ст. 14 Директиви DSM реалізована як окреме положення (§ 68 UrhG-E), що містить формулювання дуже схоже на формулювання самої ст. 14 [16].

Чеська пропозиція щодо реалізації йде іншим шляхом для досягнення ефекту

¹ Європейський закон про делегування повноважень є законодавчим актом, який уповноважує та спрямовує уряд Італії на перенесення директив ЄС та рамкових рішень до національного законодавства Італії.

ст. 14. Вона додає репродукції «творів образотворчого мистецтва, термін охорони яких минув» до списку виключених об'єктів у визначенні твору, що міститься у ст. 2 чеського Закону про авторське право [2].

Обидва підходи здаються ідеальними для досягнення мети положення про суспільне надбання. Проте досі жодна держава-член ЄС не запропонувала законодавчого акту, яке поширювало б це положення на репродукції творів, відмінних від творів образотворчого мистецтва.

Оскільки ст. 14 Директиви DSM стосується саме установ GLAM, ніщо не заважає бібліотекам та іншим інститутам пам'яті брати участь у реалізації цієї Директиви, забезпечуючи включення до закону таких моментів:

1. Якщо країна за відправну точку бере текст самої Директиви DSM, то до національного законодавства має бути включено текст, максимально наближений до мови оригіналу, із зазначенням того, що точні репродукції образотворчого мистецтва, які знаходяться в суспільному надбанні, самі по собі не повинні охоронятися авторським правом. Оскільки немає визначення того, як створюється репродукція – за допомогою фотографії, оцифрування, 3D-сканування або іншим чином – важливо, щоб саме законодавство дотримувалось загальної термінології та не визначало конкретні методи чи формати відтворення, оскільки вони з часом змінюватимуться. Це дуже важливо для забезпечення того, щоб такі репродукції не стали об'єктом авторського права чи суміжних прав. Інакше ст. 14 Директиви DSM стала б непридатною для використання.

2. Якщо в країні відсутнє встановлене законом визначення оригінальності або встановлено на низькому порозі, має сенс спробувати скористатися цим законодавчим положенням, щоб переконати такі держави-члени включити гармонізоване визначення оригінальності ЄС як «власний інтелектуальний твір автора» у свої національні закони про авторське право щодо всіх творів, які охороняються авторським правом відповідно до рішення СЄУ від 2019 р. [4].

3. Якщо в країні у законодавстві немає визначення суспільного надбання, при реалізації Директиви DSM, з'являється можливість домагатися ухвалення у національному законодавстві визнання суспільного надбання та його охорони.

4. Ідеальним сценарієм охорони суспільного надбання було б не обмежувати національні реформи тим, що передбачено ст. 14 Директиви DSM, та гарантувати у кожній державі-члені ЄС право на вільне використання будь-яких точних відтворень усіх типів творів та інших об'єктів інтелектуальної власності, незалежно від того, чи захищені вони авторським правом чи ні.

Незалежно від того, як відбуватиметься перенесення ст. 14 Директиви DSM до національного законодавства, відкритий доступ все ж таки неминучий для культурного сектору. Установи сектору GLAM мають вже зараз почати переглядати політику прав інтелектуальної власності. Якщо національне законодавство містить неясності, установи можуть пом'якшити правову невизначеність, задалегідь прийнявши CC0 Public Domain Dedication, наслідуючи приклад Європейської Комісії щодо політики повторного використання [5]. Крім того, як додаток до CC0 організація Creative Commons також має інструмент під назвою Public Domain Mark,

який може маркувати твори, термін дії авторських прав яких минув у всьому світі. CC0 та Public Domain Mark – інструменти суспільного надбання, які можна сплутати один з одним. CC0, як і ліцензії Creative Commons, – це чинний інструмент, підкріплений юридичним документом. Власники авторських прав можуть використовувати його для відмови від своїх авторських та суміжних прав на твір, фактично поміщаючи цей твір у суспільне надбання. Якщо юридично відмовитися від авторських прав неможливо, інструмент за замовчуванням використовує ліцензію CC BY без вказівки авторства або будь-яких інших умов (CC BY – найліберальніша ліцензія у спектрі ліцензій Creative Commons). Public Domain Mark не є юридично діючим інструментом, а просто стандартною міткою, яку можна розмістити на творі, щоб вказати, що термін дії авторських прав на нього минув чи твір іншим чином перебуває у суспільному надбанні в усьому світі.

Тому доцільно використовувати ліцензію CC0 для цифрових репродукцій творів, які є суспільним надбанням, коли користувачі мають підстави побоюватися, що саме відтворення захищене авторським правом. У всякому разі, це ясно сигналізує користувачам, що установа активно відмовляється від будь-яких авторських прав, які вони можуть мати на цифрову репродукцію, виконуючи свою місію із забезпечення ширшого доступу громадськості до творів культурної спадщини. З точки зору установи, вони не дають жодних гарантій щодо самої роботи, яка є суспільним надбанням, але усувають у користувача будь-які сумніви щодо будь-якого елемента оригінальності, який може бути присутнім у цифровому відтворенні.

Для сприяння інноваціям та транскордонному обміну культурною спадщиною, що є суспільним надбанням, ст. 14 Директиви DSM стане важливим каталізатором для прийняття політики відкритого доступу сектору GLAM і допоможе тим, хто вже працює в цьому напрямі, отримати більшу підтримку при розміщенні цифрових колекцій в Інтернеті.

Висновки. Директива DSM покликана встановити ефективні заходи для доступу до культурної спадщини, що є суспільним надбанням, та її повторного використання, що сприятиме збереженню таких творів. Охорона суспільного надбання, запроваджена ст. 14, не гарантує права користувачів на вільне використання будь-яких матеріалів, отриманих у результаті точного відтворення творів або інших об'єктів, що охороняються, оскільки вона застосовується тільки до творів образотворчого мистецтва і вимагає, щоб ці твори більше не охоронялися авторським правом. Фактично, ст. 14 покликана гарантувати, що цифрові репродукції творів, які є суспільним надбанням, не можуть бути захищені винятковими правами і, як наслідок, виведені із суспільного надбання. Реалізація цих правил не дозволяє установам встановлювати додаткові режими прав на відтворення колекцій суспільного надбання, водночас, та сама стаття не обмежує отримання установами доходів за рахунок комерційного використання таких колекцій [22]. Зокрема, у п. 53 Преамбули Директиви DSM підкреслюється, що «все це не повинно перешкоджати продажу установами культурної спадщини репродукцій, таких як листівки», що передбачає вплив на учасників та пов'язані з ними варіанти використання.

Ст. 14 Директиви DSM можна назвати першою кодифікацією поняття суспільного надбання в законодавстві про авторське право і офіційною гармонізацією порога оригінальності для всіх матеріалів, які є «власним інтелектуальним твором автора» відповідно до встановленої європейської судової практики. Проте її контекст має роз'яснювальний характер, оскільки не запроваджує примусових заходів, які б запобігли претензіям на виняткові права на твори, що належать до суспільного надбання. У ширшому контексті, крім новаторського доповнення до тексту Директиви DSM, ст. 14 є першим кроком усунення транскордонної правової невизначеності в ЄС, що забезпечить популяризацію культури та європейської культурної спадщини.

І хоча це – важливий крок уперед у захисті суспільного надбання від присвоєння, обмеження категорією «твори образотворчого мистецтва» не має жодного сенсу. Обґрунтування неоригінальності відтворення твору, що є суспільним надбанням, не повинно охоронятися винятковими правами, однаково застосовується до інших творів. Тому державам-членам ЄС, які запроваджують ст. 14 Директиви DSM у своє національне законодавство, доцільно застосовувати її таким чином, щоб неоригінальні репродукції всіх видів творів, що перебувають у суспільному надбанні, не підпадали під дію авторського права чи суміжних прав.

Рівною мірою це стосується й бібліотечних фондів, коли це пов'язано з цифровим відтворенням оригінальних гравюр, плакатів, малюнків, картин, рукописних картографічних джерел та інших графічних та образотворчих матеріалів, що зберігаються в бібліотечних фондах як окремо, так і у складі образотворчих та книжкових колекцій музейного зберігання.

Список бібліографічних посилань

1. Литвинова Л. А. Відкритий доступ до цифрової культурної спадщини в галереях, бібліотеках, архівах і музеях: ініціатива OPENGLAM. *Королєнківські читання 2021. Бібліотеки, архіви, музеї у структурі сучасного соціуму: стратегії цифрової модернізації* : матеріали XXIV Всеукр. дистанційної наук.-практ. конф. (Харків, 21–22 жовтня 2021 р.). URL: https://padlet.com/nmr_hdnb/pfdltqtnw2q0.
2. Autorský zákon. Předpis č. 121/2000 Sb. URL: <https://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-121-2000-sb-autorsky-zakon/f2021134/#aktualni-zneni>.
3. Bundesgerichtshof zur Veröffentlichung von Fotografien gemeinfreier Kunstwerke. URL: <https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2018/2018195.html>.
4. CJEU judgment Funke Medien NRW GmbH vs Federal Republic of Germany, Case C-469/17 (29.07.2019). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=99569D12B176F81DA51DE0135D8E9EFA?text=&docid=216545&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=243045>.
5. Commission Decision adopting Creative Commons as an open licence under the European Commission's reuse policy. C (2019) 1655 final. Brussels, 22.2.2019. URL: [file:///C:/Users/840g2/Dropbox/%D0%9C%D0%BE%D0%B9%20%D0%9F%D0%9A%20\(DESKTOP-KU6GKUL\)/Downloads/C\(2019\)1655_0.pdf](file:///C:/Users/840g2/Dropbox/%D0%9C%D0%BE%D0%B9%20%D0%9F%D0%9A%20(DESKTOP-KU6GKUL)/Downloads/C(2019)1655_0.pdf).
6. Commission Recommendation of 27 October 2011 on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation (2011/711/EU). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:0039:0045:EN:PDF>.
7. Cultural heritage: digitisation, online accessibility and digital preservation. Report on the implementation of commission recommendation 2011/711/EU 2013–2015. URL: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-43/2013-2015_progress_report_18528.pdf.

8. Decreto Legislativo 22 gennaio 2004, n. 42. Codice dei beni culturali e del paesaggio, ai sensi dell'articolo 10 della legge 6 luglio 2002, n. 137. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2004-01-22;42!vig=2021-04-20>.
9. Directive 2001/29/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32001L0029>.
10. Directive 2006/116/ EU of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights (codified version). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006L0116>.
11. Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0028&from=EN>.
12. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN#d1e822-92-1https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN).
13. DSM Directive Implementation Tracker. URL: <https://www.notion.so/DSM-Directive-Implementation-Tracker-361cfae48e814440b353b32692bba879>.
14. European Union (Copyright and Related Rights in the Digital Single Market). Regulations 2021. S. I. N. 567/2021. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2021/si/567/made/en/pdf>.
15. Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/index.html>.
16. Gesetz zur Anpassung des Urheberrechts an die Erfordernisse des digitalen Binnenmarktes. vom 31.05.2021. URL: https://dejure.org/BGBI/2021/BGBI_I_S_1204.
17. Legge 22 aprile 1941, n. 633. Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio. (041U0633). URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1941-04-22;633!vig=>.
18. Legge 22 aprile 2021, n. 53. Delega al Governo per il recepimento delle direttive europee e l'attuazione di altri atti dell'Unione europea – Legge di delegazione europea 2019–2020. (21G00063). *Gazzetta Ufficiale*. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2021/04/23/21G00063/sg>.
19. Posvet o prenosu evropskih direktiv s področja avtorskega prava. URL: <https://www.gov.si/novice/2022-01-07-posvet-o-prenosu-evropskih-direktiv-s-podrocja-avtorskega-prava/>.
20. Prenos direktiv s področja avtorskega prava. URL: <https://www.gov.si/novice/2020-06-05-prenos-direktiv-s-podrocja-avtorskega-prava/>.
21. Proposal for a Council decision on the approval, on behalf of the European Community, of the WIPO Copyright Treaty and the WIPO Performances and Phonograms Treaty. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51998PC0249&rid=3>.
22. Questions and Answers – European Parliament's vote in favour of modernised rules fit for digital age, 26 March 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_19_1849.
23. The DigiCULT report technological landscapes for tomorrow's cultural economy : unlocking the value of cultural heritage : full report. URL: <https://pejufyqucilediaq.tytan-team.com/the-digicult-report-book-26062wc.php>.

References

1. Lytvynova, L. A. (2021, October 21–22). Vidkrytyi dostup do tsyfrovoi kulturnoi spadshchyny v halereiakh, bibliotekakh, arkhivakh i muzeiakh: initsiatyva OPENGLAM [Open access to digital cultural heritage in galleries, libraries, archives and museums: the OPENGLAM initiative]. In *Korolenkivski chytannia 2021. Biblioteki, arkhivy, muzei u strukturi suchasnoho sotsiumu: stratehii tsyfrovoy modernizatsii: materialy XXIV Vseukrayinskoj dystantsiinoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Korolenkivski chytannia 2021. Libraries, archives, museums in the structure of modern society: strategies of digital modernization. Proceedings of the XXIV All-Ukrainian remote scientific-practical conference]. Retrieved from https://padlet.com/nmr_hdnb/pfdltqtnw2q0. [In Ukrainian].
2. (2000). Autorský zákon. Předpis č. 121/2000 Sb. Retrieved from <https://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-121-2000-sb-autorsky-zakon/f2021134/#aktualni-zneni>. [In Czech].

3. (2018). Bundesgerichtshof zur Veröffentlichung von Fotografien gemeinfreier Kunstwerke. Retrieved from <https://www.bundesgerichtshof.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2018/2018195.html>. [In German].
4. (2019). CJEU judgment Funke Medien NRW GmbH vs Federal Republic of Germany, Case C-469/17 (29.07.2019). Retrieved from <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=99569D12B176F81DA51DE0135D8E9EFA?text=&docid=216545&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=243045>. [In English].
5. (2019). Commission Decision adopting Creative Commons as an open licence under the European Commission's reuse policy. 1655 final. Brussels, 22.2.2019. Retrieved from file:///C:/Users/840g2/Dropbox/%D0%9C%D0%BE%D0%B9%20%D0%9F%D0%9A%20(DESKTOP-KU6GKUL)/Downloads/C(2019)1655_0.pdf. [In English].
6. (2011). Commission Recommendation of 27 October 2011 on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation (2011/711/EU). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:0039:0045:EN:PDF>. [In English].
7. Cultural heritage: digitisation, online accessibility and digital preservation. report on the implementation of commission recommendation 2011/711/EU 2013–2015. Retrieved from https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-43/2013-2015_progress_report_18528.pdf. [In English].
8. (2004). Decreto Legislativo 22 gennaio 2004, n. 42. Codice dei beni culturali e del paesaggio, ai sensi dell'articolo 10 della legge 6 luglio 2002, n. 137. Retrieved from <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2004-01-22;42!vig=2021-04-20>. [In Italian].
9. (2001). Directive 2001/29/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32001L0029>. [In English].
10. (2006). Directive 2006/116/ EU of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights (codified version). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006L0116>. [In English].
11. (2012). Directive 2012/28/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on certain permitted uses of orphan works. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0028&from=EN>. [In English].
12. (2019). Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN#d1e822-92-1https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN>. [In English].
13. DSM Directive Implementation Tracker. Retrieved from <https://www.notion.so/DSM-Directive-Implementation-Tracker-361cfae48e814440b353b32692bba879>. [In English].
14. (2021). European Union (Copyright and Related Rights in the Digital Single Market) Regulations 2021. S. I. N. 567/2021. Retrieved from <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2021/si/567/made/en/pdf>. [In English].
15. Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte. Retrieved from : <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/index.html>. [In German].
16. Gesetz zur Anpassung des Urheberrechts an die Erfordernisse des digitalen Binnenmarktes. vom 31.05.2021. Retrieved from https://dejure.org/BGBI/2021/BGBl_I_S_1204. [In German].
17. Legge 22 aprile 1941, n. 633. Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio. (041U0633). URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1941-04-22;633!vig=>. [In Italian].
18. (2021). Delega al Governo per il recepimento delle direttive europee e l'attuazione di altri atti dell'Unione europea – Legge di delegazione europea 2019–2020. (21G00063). Legge 22 aprile 2021, n. 53. *Gazzetta Ufficiale*. Retrieved from <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2021/04/23/21G00063/sq>. [In Italian].
19. Posvet o prenosu evropskih direktiv s področja avtorskega prava. Retrieved from <https://www.gov.si/novice/2022-01-07-posvet-o-prenosu-evropskih-direktiv-s-podrocja-avtorskega-prava/>. [In Slovenian].
20. Prenos direktiv s področja avtorskega prava. Retrieved from <https://www.gov.si/novice/2020-06-05-prenos-direktiv-s-podrocja-avtorskega-prava/>. [In Slovenian].

21. Proposal for a Council decision on the approval, on behalf of the European Community, of the WIPO Copyright Treaty and the WIPO Performances and Phonograms Treaty. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51998PC0249&rid=3>. [In English].

22. Questions and Answers – European Parliament’s vote in favour of modernised rules fit for digital age, 26 March 2019. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_19_1849. [In English].

23. The DigiCULT report technological landscapes for tomorrow’s cultural economy: unlocking the value of cultural heritage: full report. Retrieved from <https://pejufyqucilediaq.tytan-team.com/the-digicult-report-book-26062wc.php>. [In English].

Volodymyr Udovik,

<https://orcid.org/0000-0001-7749-8095>,
Candidate in Historical Sciences, Senior Researcher,
Director of the Fond of the Presidents of Ukraine,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine),

Larysa Lytvynova,

<https://orcid.org/0000-0002-5802-3681>
Candidate of Science in Social Communications,
Head of the Intellectual Property Protection Sector,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Zinaida Ponomarenko,

<https://orcid.org/0000-0002-1782-8985>
Junior Researcher,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

QUESTIONS ON THE REUSE OF WORKS OF THE FINE ARTS OF THE STATUS OF PUBLIC PROPERTY OF GALLERIES, LIBRARIES, ARCHIVES AND MUSEUMS (GLAM) IN ASPECTS OF EUROPEAN COPYRIGHT REFORM

The goal of the work is to study the legislative process and reveal the features of the legal concept of the European Union regulatory framework regarding public domain works in the context of the preservation and use of cultural heritage in the GLAM sector against the backdrop of modern technological democratization and openness. **Research methods.** To achieve the set goals, a set of general scientific approaches was used – theoretical (analysis, generalization, synthesis) and empirical (review of electronic sources, study of the results of activities) research methods. **The scientific novelty** lies in the identification of effective approaches to the implementation of the provisions of the DSM Directive on the protection and access to the public domain in cultural heritage institutions in the national legislation of the countries of the European Union, ways to create an agreed regime of legal assistance for the preservation and access to these works, increase the level of legal security for the sector GLAM in the performance of its functions. **Conclusions.** The DSM Directive and its Article 14, which is intended to establish effective measures for access and re-use of the public domain, does not guarantee the right of users to freely use any material resulting from the faithful reproduction of works or other protected objects, since it applies only to works of fine art and requires so that these works are no longer protected by copyright and taken out of the public domain. The implementation of these rules does not allow the GLAM sector to establish additional modes of reproduction rights for public domain collections, but does not restrict institutions from generating revenue through commercial use.

K e y w o r d s: public property, cultural heritage, establish GLAM – Galleries, Libraries, Archives и Museums, Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the digital single market.

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine
3, Holosiivskyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine
e-mail: udovik@ukr.net
e-mail: nbvtender@ukr.net
e-mail: zinaida8591@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 04.04.2022